

Krise legitimacy liberálního řádu: Dědictví 1989 a konec „konce dějin“

25. září 2019, 10:00, PF UK, místnost 412

V panelové diskusi se spolu setkají příspěvky právníků, kteří se zabývají klíčovými okamžiky dějin České republiky po roce 1989, s kritickým komentářem historika.

Petr Agha: *Prognostika a přestavba jako hnací motory Sametové revoluce*

Tento příspěvek se dívá na události roku 1989 nikoliv jako na spontánní hyper-demokratický moment, ale jako na pokračování transformačního procesu, který byl zahájen již počátkem osmdesátých let a který se opíral o myšlenkové struktury, které se postupně krystalizovaly v průběhu tzv. přestavby a které nachází své vyjádření právě v reformních programech prognostiků let osmdesátých. Zároveň příspěvek poukazuje na normativní blízkost mezi skupinou disidentů shromážděných kolem Charty 77 a technokratickým stylem vládnutí normalizačních kádřů. Toto porozumění umožnilo jednak hladký přechod mezi dvěma politickými režimy a připravilo také půdu pro politické úspěchy hnutí ANO. Důraz na nepolitickou politiku a ne-ideologické správy věcí veřejných jsou momenty, které v otázkách praktické filosofie vládnutí řadí dědictví československého disentu po bok pozdně socialistických technokratů. Po sérii politických porážek a postupné erozi morálního apelu, který Charta 77 ve své době reprezentovala, se tak nejvýraznějším dědictvím Sametové revoluce stává narůstající vliv politických subjektů, které se vymezují vůči stranictví nebo ideologické interpretaci otázek spojených se správou věcí veřejných.

Jan Komárek: *„Krise vlády práva“ v postkomunistické Evropě: k ideologické kritice liberálního legalismu*

Členské státy EU pocházející z postkomunistické Evropy procházejí krizí právního státu (nebo přesněji, krizí „vlády práva“, abychom použili přesnější termín, odkazující na anglo-americký koncept *rule of law*). Musíme se ale ptát, vláda *jakého práva* to má být v krizi? Ve svém příspěvku nastíním, jak „vládu práva“ pojímá ideologie liberálního legalismu, která dominovala ústavnímu (a právnímu) myšlení v období postkomunistické transformace devadesátých let a jak se tato ideologie promítá do současného chápání krize mezi evropskými liberály.

Liberální legalismus je založen na představě svobody realizované autonomním a suverénním jedincem, který akceptuje povinnosti pouze prostřednictvím dobrovolně přijatého závazku (smlouvy – ať už skutečné, uzavřené na „svobodném trhu“, anebo imaginární - společenské). Stěžejním prostředkem dosahování takové svobody je právo, které jen minimálně omezuje svobodu jedince a jeho nedotknutelnou osobní sféru. Ústřední autoritou liberálního legalismu pak je soud, povýšený do role neutrálního arbitra nad závazky jednotlivců. V případě pochybností je pak třeba upřednostnit svobodu jednotlivce. „In dubio pro liberate“ je krédem liberálního legalisty.

Liberální konsensus – a s ním spjatý legalismus – se ale v současné době nachází v krizi – nejen v postkomunistické Evropě, ale i v zemích tradičně vnímaných jako bašty liberalismu – Spojených státech amerických a ve Spojeném království. Opatření a strategie, po kterých v současné době volají evropští liberálové, vycházejí z liberální ideologie a jako taková jsou odsouzena k neúspěchu. Je tedy načase zamyslet se, zda je liberální paradigma tím jediným myslitelným.

Komentáře: Jakub Rákosník, spoluautor (společně s Matějem Spurným a Jiřím Štaifem), *Milníky moderních českých dějin: Krize konsenzu a legitimacy v letech 1848-1989* (Argo 2018).

Petr Agha je ředitelem Centre for Law and Public Affairs, Ústav státu a práva, Akademie věd ČR a odborným asistentem na katedře politologie a sociologie, Právnické fakulty UK.

Jan Komárek je profesorem evropského práva na PF Univerzity v Kodani. V letech 2018-2020 působí jako hostující vědecký pracovník na Právnické fakultě UK v Praze.

Jakub Rákosník je docent na Ústavu hospodářských a sociálních dějin, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

Seminář je podpořen z projektu Mezinárodní mobilita výzkumných pracovníků Univerzity Karlovy (reg.č. CZ.02.2.69/0.0/0.0/16_027/0008495) spolufinancovaného Evropskou unií.



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY